

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת הגיגה דף כו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף כו

שיעור כלי חרס דקים שעמי הארץ נאמנים
נתבאר שמן המודיעים ולפנים עמי הארץ נאמנים על טהרת כלי חרס דקים. ונחלקו חכמים באלו כלי חרס דברו.

לדעת ריש לקיש, כשהאמינו לעמי הארץ על טהרת כלי חרס הדקים, **האמינו להם רק על כלי חרס קטנים**, שניטלים ביד אחת.

ולדעת רבי יוחנן, האמינו להם אף על כלי חרס גדולים יותר הניטלים בשתי ידים.

כלי חרס מלאים

לדעת ריש לקיש, כשהאמינו לעמי הארץ על טהרת כלי חרס דקים, האמינו להם רק על כלי חרס קטנים ריקנים, אבל כשהם מלאים דבר שאין לו חזקת טהרה, כגון יין ושמן של חולין ושל תרומה, אינם נאמנים על טהרת הכלים.

ולדעת רבי יוחנן, האמינו להם גם על כלי חרס מלאים משקים אלו, שאינם בחזקת טהרה.

ואמר רבא, אל תתמה על כך, שהמשקים טמאים והכלים טהורים, שהרי מצאנו דוגמת זה [בדף כ"ב], שאמרו לענין כלי חרס המציל את המשקים שבתוכו, ואין מציל כל כלי שטף, שהכלים טמאים טומאת שבעה, והמשקים טהורים.

גבאים שנכנסו לתוך הבית

ישראל עמי הארץ שהם גובים את המס עבור המלך הנוכרי, ונכנסו לתוך ביתו של ישראל ליטול ממנו משכון עבור תשלום המס, כל הבית בחזקת טמא, כי מן הסתם הם ממשמשים בכל כלי הבית, וכל כלי שהסיטוהו טמאוהו.

ואם באו לבדם בלא נוכרים, ואמרו, לא נגענו בכלים, הם נאמנים על כך, וכלי הבית טהורים כבתחילה, לקדשים ולא לתרומה, שגם דין זה הוא מדברים שהתרומה חמורה מקדשים.

ואם באו עימהם נוכרים, נאמנים הגבאים עמי הארץ לומר שלא נכנסו לבית כלל. אבל אם נכנסו לבית, אינם נאמנים לומר שלא נגעו בכלי הבית, כי מחמת יראת הנוכרי, ודאי בדקו ומשמשו בכולו.

יש אומרים שיראתם מהנוכרי הבא עימהם, שמא הוא יעניש אותם, ואין יראים אלא כשהנוכרי שעימהם חשוב וראוי להענישם.

ויש אומרים שיראתם שמא ילשין הנוכרי הזה למלכות, ויראים אף אם הוא עצמו נוכרי שאינו חשוב.

גנבים שנכנסו לתוך הבית

ישראל עמי הארץ שנכנסו לתוך ביתו של ישראל לגנוב ממנו, כל הבית בחזקת טמא, כי מן הסתם הם ממשמשים בכל כלי הבית, וכל כלי שהסיטוהו טמאוהו.

ואם חזרו בתשובה, אינם משקרים, ונאמנים לומר לא נגענו בכלים אלו ואלו, ואין טמא אלא כלים שנגעו בהם.

נאמנים על כלי חרס גסים בירושלים

נתבאר לעיל, שאף שאין ראוי להאמין לעמי הארץ על טהרת כלי חרס, מאחר שאין עושים כבשונות בירושלים, וכלי חרס באים רק מחוצה לה, והכל צריכים להם להשתמש בהם קדשים, הקלו לענין קדשים, להאמין על טהרתם את עמי הארץ המביאים אותם

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

חוץ מירושלים, שאין גוזרים גזרה על הציבור אלא אם רוב ציבור יכול לעמוד בה.

ולעיל נתבאר, שמהטעם הזה, האמינו לעמי הארץ על טהרת כלי חרס הדקים מן המודיעים ולפנים.

ואף שמהטעם הזה יש להאמינם גם על טהרת כלי חרס הגסים, כחביות שנותנים בהם יין ושמן של קדשים, לא הקלו בטהרת כלי חרס גסים כמו בכלי חרס דקים, ולא האמינום על טהרת כלי חרס גסים אלא בירושלים עצמה ולא חוצה לה.

וסיבת החילוק בין כלי חרס דקים לכלי חרס גסים, שכלי חרס הדקים הוצרכו לכל אנשי ירושלים לקדשים, שכל יחיד ויחיד נסכו בביתו, ומבשל שלמים בביתו, ולכן הוסיפו להם טהרה ליחידים מגבול מודיעים ולפנים. אבל כלי חרס הגסים, לא הוצרכו לכל לקדשים, שרק בעלי הלשכה נותנים יין ושמן מרובים של קדשים בחביות, ומאחר שאלו לבדם צריכים לכלי חרס הגסים, די להקל להם בכלים הנכנסים לתוך העיר, ושם בלבד האמינו לעמי הארץ על טהרת החביות.

בשעת הרגל עמי הארץ

נאמנים גם על התרומה

נתבאר, שעל טהרת יין ושמן שהקדישו למזבח, עמי הארץ נאמנים כל ימות השנה.

ועל טהרת יין ושמן לתרומה נאמנים רק בשעת הגתות.

וכמו כן נתבאר שכל ימות השנה, מן המודיעים ולפנים, או בירושלים עצמה, עמי הארץ נאמנים על טהרת כלי חרס, להשתמש בהם קדשים, ואינם נאמנים על טהרתם להשתמש בהם תרומה.

ואמרו, ששעת הרגל אינה כן, ובשעת הרגל עמי הארץ נאמנים אף על התרומה, **שבשעת הרגל הכל דינם כחברים.**

ואמר רבי יהושע בן לוי, שדין זה למד מהכתוב האמור בענין אסיפת ישראל על מעשה פילגש בגבעה, **"וַיֹּאסֹף כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים"** (שופטים כ"י"א), המלמד, שבשעה שכל ישראל נאספים יחד, כולם נחשבים חברים, וכן הוא בשעת הרגל, שהכל נאספים בו בירושלים.

הפותח את חביתו והמתחיל בעיסתו על גב הרגל

נתבאר, שאף שכל ימות השנה עמי הארץ בחזקת טמאים, ברגל הם בחזקת טהורים.

ונחלקו חכמים מה דין טהרות שנגעו בהם עמי הארץ ברגל, ועבר הרגל. כגון שהיתה חבית ביד חבר, ופתח אותה ברגל למכור ממנה, והכל ממשמשים בה ברגל גם עמי הארץ, האם אחר הרגל היא בחזקת טמאה או טהורה.

לדעת רבי יהודה, כל שנגעו בהם עמי הארץ ברגל בלבד, מאחר שלא נטמאו ברגל, גם לאחר הרגל טהורים הם.

והיה מקום לומר, שטעמו של רבי יהודה הוא, משום שברגל החשיבו חכמים את עמי הארץ טהורים לכל דבר, מהכתוב "וַיֹּאסֹף כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד חֲבֵרִים" (שופטים כ"י"א). ומהטעם הזה, כשם שברגל אין דבר נטמא מהם, כך אינו נטמא אחר הרגל מחמת נגיעתם בו ברגל.

ובמסכת ביצה מבואר, שטעמו של רבי יהודה הוא, משום שהתירו סופם משום תחילתם, כלומר, האופן שטיהר רבי אחר הרגל מה שנגעו בו עמי הארץ ברגל, הוא כשנגעו בדברים שהחל למוכרם לרבים ברגל, שהם בלבד טהורים גם אחר הרגל, כי אם היו נעשים טמאים אחר הרגל, היה נמנע מלהתחיל למוכרם ברגל. אבל דברים שלא החל למכור ברגל, אם נגעו בהם עמי הארץ ברגל, לאחר הרגל טמאים הם למפרע.

ולדעת חכמים, כשנגעו בהם עמי הארץ

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת הגיגה דף כו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ברגל, כבר נטמאו, אלא כדי שלא לביישם, אמרו חכמים, שיחשבו כטהורים, אבל לאחר הרגל, נחשבים כטמאים למפרע.

ונחלקו רבי אמי ורבי יצחק נפחא, לפי דעת חכמים שאחר הרגל הנשאר טמא, האם רשאי להניח את הנשאר עד רגל אחר, ואז ימכור, שברגל הוא בחזקת טהור. או מאחר שעכשיו הוא בחזקת טמא, אסור לו להשהותו בידו, ועליו לבערו מיד.

לאחר הרגל מטהרים העזרה

אף שברגל החשיבו את עמי הארץ כחברים שהם טהורים, כי נאמר, "וַיֵּאָסֶף כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד חֲבָרִים", מאחר שבאמת חוששים להם שהם טמאים, לפיכך, ביום שאחרי הרגל, מעבירים את כל כלי העזרה ממקומם, להטבילם, לטהר העזרה מטומאת עמי הארץ שנגעו בהם ברגל.

ואם היה היום שאחר הרגל יום ששי, היו דוחים את טהרת העזרה לאחר השבת, מפני כבוד השבת, שביום ששי היו הכהנים צריכים להתעסק איש בביתו בצרכי שבת.

ולדעת רבי יהודה, גם כשהיה היום שאחר הרגל יום חמישי, היו דוחים את טהרת העזרה לאחר השבת, כי גם ביום חמישי לא היו פנויים להתעסק בטהרת העזרה, כי ביום זה הם טרודים להוציא את הדשן שנצטבר על המזבח כל ימות הרגל.

כלי מקדש שאסור לסלקם ממקומם

נתבאר שאחר הרגל היו מטהרים את כלי העזרה מחמת טומאת עמי הארץ שנגעו בהם ברגל.

ויש כלים, שמצווה להניחם במקומם תמיד, ואי אפשר להוציאם להטבילם, ולפיכך, על הכלים הללו הכהנים מזהירים את עמי הארץ ברגל, שלא יגעו בהם כדי שלא יטמאו.

א. השלחן.

הכל מודים, שאסור לסלק את השלחן ממקומו. שנאמר, "וְנִתַּתְּ עַל הַשְּׁלֶחָן לֶחֶם פָּנִים לְפָנַי תְּמִיד" (שמות כ"ה ל'). ומאחר שצריך שיהיה עליו לחם לפני ה' תמיד אי אפשר להוציאו.

ואם כן, לדברי הכל מזהירים את עמי הארץ ברגל שלא יגעו בשלחן. [ובהמשך יתבאר בעזה"י, מדוע הוא נחשב דבר המקבל טומאה].

ב. המנורה.

לדעת התנא של הברייתא, גם את המנורה אסור לסלק ממקומה. שנאמר בה, "וְשִׁמַּתְּ אֶת הַשְּׁלֶחָן מִחוּץ לַפְּרֹכֶת וְאֶת הַמְּנֹרָה נִכַּח הַשְּׁלֶחָן עַל צִלְע הַמִּשְׁכָּן תִּימְנָה וְהַשְּׁלֶחָן תִּתֵּן עַל צִלְע צְפוֹן" (שמות כ"ו ל"ה), לומר שכל זמן שהשלחן שם תהא המנורה כנגדו, ומאחר שאין מסלקים את השלחן אין מסלקים את המנורה. ואם כן, מזהירים את עמי הארץ ברגל שלא יגעו גם במנורה.

ולדעת משנתנו, את המנורה מותר לסלק ממקומה להטבילה, שלא נאמר בה, "וְאֶת הַמְּנֹרָה נִכַּח הַשְּׁלֶחָן", לומר, שתהא שם כל זמן שהשלחן שם, אלא ללמד היכן מקומה בזמן שהיא שם, אבל מסלקה להטבילה ומחזירה.

ומה שנאמר במנורה "לְהַעֲלֹת נֵר תְּמִיד" (ויקרא כ"ד ב') אין הכוונה כל הזמן ממש, אלא הכוונה כל ערב וערב. אבל בשלחן הכוונה כל הזמן, שהרי הלחם מונח על השלחן משבת לשבת. ואם כן, על המנורה אין מזהירים את עמי הארץ ברגל שלא יגעו בה.

כלי העשויים לנחת

בעניין טומאת שרצים נאמר, "וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מִמָּהם בְּמָתָם יִטְמָא מִכָּל כְּלֵי עֵץ אוּ בָּגָד אוּ עוֹר אוּ שֵׁק כָּל כְּלֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מְלֶאכֶה בָּהֶם בְּיָמַי יוֹבֵא וְיִטְמָא עַד הָעָרֶב וְטָהַר" (ויקרא י"א ל"ב), הוקשו כלי עץ לשק ללמד, שאין כלי עץ מקבלים טומאה, אלא כשהם דומים לשק, שהוא דבר שניתן

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת הגיגה דף כו

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

לטלטלו מלא או ריק, אבל כלי עץ, שכשהם מלאים אינם עומדים לטלטול, אלא להיות מונחים במקומם, כגון שהם גדולים מאוד, ומחזיקים ארבעים סאה של משקים, שכשהם מלאים אי אפשר לטלטלם, אינם מקבלים טומאה.

וכלי מתכות מקבלים טומאה אף כשאינם עשויים לטלטול אלא לנוח במקומם, שהם לא הוקשו לשק.

כלים מצופים

כלים שמקבלים טומאה כגון שלחן ודולבקי הוא כסא מתקפל של עור שאוכלים עליו, שציפו אותם בשיש, כלומר בציפוי של אבן. אם הניחו בהם מקום שאינו מצופה כדי הנחת כוסות שתיה, ולדעת רבי יהודה כדי הנחת חתיכות אוכל, לא נשתנה דינם של הכלים, ומקבלים טומאה כבתחילה.

ואם ציפו אותם עד שלא נשאר בהם מקום שאינו מצופה כשיעורים אלה, דין הכלים כאילו עשויים מהציפוי כלומר מאבן, ושוב אינם מקבלים טומאה, כדין כלי אבן שאינם מקבלים טומאה.

ולא רק כשהציפוי עומד, כלומר מחוזק היטב, דין הכלי כאילו נעשה מהציפוי, אלא אף אם לא היה הציפוי עומד.

ולא רק כשציפה את כל הכלי ממש, אלא אף כשציפה רק את כל המקום שמשתמשים בו כגון את דף השלחן, אף אם לא ציפה את המסגרת.

ולדעת רבי יוחנן כן הדין, אף כשהכלי עצמו עשוי מדבר חשוב כגון כלי מסמס. ולדעת ריש לקיש, נאמר הדין הזה, רק כשהכלי עצמו אינו חשוב כל כך, כגון כלי אכסלגוס, אבל כשהכלי עצמו הוא כלי מסמס, חשוב הוא, ואינו בטל לציפוי.

השלחן נחשב כלי עץ

מבואר בסוגיה, ששלחן הפנים היה נידון ככלי עץ, ולא ככלי מתכת, אף על פי שהיה מצופה כולו זהב שנאמר, "וְעִשִּׂיתָ שֶׁלְחָן עֲצֵי שִׁטִּים אֲמָתִים אָרְפוּ וְאָמָה רָחְבוּ וְאָמָה וְחָצִי קָמְתוּ. וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר", וזה שלא כמבואר לעיל, שכלים המצופים נידונים כאילו עשויים מהציפוי.

לדעת ריש לקיש, יתכן שהסיבה שהשלחן היה נידון ככלי עץ ולא כציפוי, כי עצי שטים חשובים הם. ולדעת ריש לקיש, כשהכלי עצמו עשוי מדבר חשוב אינו בטל לציפוי.

ולדעת רבי יוחנן, אף שכל כלי עץ המצופה זהב נידון ככלי זהב מחמת ציפוי, השלחן נידון ככלי עץ, כי כן הוא נקרא בכתובים, שנאמר, "הַמִּזְבֵּחַ עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבֹהַּ וְאָרְפוּ שְׁתֵּים אַמּוֹת וּמְקַצְעוֹתָיו לוֹ וְאָרְפוּ וְקִירְתָּיו עֵץ וַיִּדְבֵּר אֵלַי זֶה הַשֶּׁלְחָן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" (יחזקאל מ"א כ"ב).

השלחן ראוי לקבל טומאה

בעניין עריכת לחם הפנים על השלחן, נאמר, "וְשִׁמַּתְּ אֹתָם שְׁתֵּים מֵעֲרֻכּוֹת שֶׁשׁ הַמְּעֲרֶכֶת עַל הַשֶּׁלְחָן הַטָּהוֹר לִפְנֵי ה'" (ויקרא כ"ד ו'). ומתוך שנזכרה טהרה בשלחן, למדו חכמים, שהשלחן הוא בכלל הכלים הראויים לקבל טומאה, ולכן הוצרכה תורה לומר שיש לערוך עליו את הלחם כשהוא טהור ולא כשהוא טמא.

ואף שנתבאר שהשלחן נידון ככלי עץ ולא ככלי מתכות, וכמו כן נתבאר שכלי עץ שאינם מטלטלים אינם מקבלים טומאה.

הטעם לכך שהשלחן היה מקבל טומאה, כי הוא נידון ככלי עץ המטלטל, כי ברגלים היו מגביהים אותו עם הלחם שעליו, להראות לעולי הרגלים את הנס נעשה בו, שהיה חם ביום סילוקו כביום סידורו. שנאמר, "לָשׂוּם לָחֶם חֹם בְּיוֹם הַלְקָחוֹ" (שמואל א' כ"א ז'), ויראו שהם חביבים לפני המקום לעשות להם ניסים.